

เมล็ดสลอต เป็นทั้งยาถ่ายและยาพิษ

ร้อยไม้พินยา

ไชยยง รุจจนเวท
สำนักวิทยายุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

“สลอต” ชื่อนี้สำหรับคนไทยที่อายุเกินครึ่งร้อยแล้ว มักรู้ดีว่าเป็นพืชที่ใช้เป็นยาถ่ายอย่างแรง และดูเหมือนว่า เป็นยาถ่ายที่เอาไว้ใช้แก้ล้างมากกว่าช่วยคน หากแต่ใช้ขนาดไหน ใช้อย่างไร กลับมีน้อยคนนักที่รู้ และถ้าถามว่าเคยเห็นหรือรู้จักต้นสลอตไหม ก็ยังมีคนรู้น้อยยิ่งกว่า ยิ่งถ้าถามหาคนที่มีประสบการณ์ถ่ายท้องจากสลอต ก็คงหาไม่ได้เลยในปัจจุบัน

อันที่จริงในทางการแพทย์พื้นบ้าน เมล็ดสลอตเป็นส่วนประกอบของหลายตำรับยาที่ใช้ “แก้สรรพโลหิตเน่าร้ายทั้งปวง” ก่อนนำมาปรุงเป็นตำรับยา เมล็ดสลอตต้องถูกทำให้หมดพิษเสียก่อน ด้วยวิธีการต่างๆ ที่อาจเรียกโดยรวมว่า “การประสะ” ซึ่งต้องใช้ความร้อนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการนี้

วิธีการปรุงและข้อบ่งใช้ ของตำรับยาแก้สรรพโลหิตเน่าร้ายนี้ เป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดต่อมาถึงปัจจุบัน มีการศึกษาเล่าเรียนอย่างเป็นระบบ อยู่ในหลักสูตรแพทย์แผนไทยประยุกต์ของหลายสถาบัน (รวมทั้งมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง)

สลอต เรียกอีกอย่างว่า สลอตตัน เป็นไม้พุ่มโตเต็มที่สูงไม่เกินหลังคาบ้านขึ้นเดี่ยว ใบเดี่ยวรูปไข่ขนาดฝ่ามือเด็ก ปลายใบแหลม ขอบใบหยักแบบฟันเลื่อย ดอกเป็นตุ่มขนาดเล็กเท่าหัวไม้ขีด อยู่รวมกันเป็นช่อที่ปลายกิ่ง ผลค่อนข้างกลมขนาดปลายนิ้วหัวแม่มือ ภายในแบ่งเป็นสามพู แต่ละพูมีเมล็ดกลมรีขนาดเล็กกว่าเมล็ดถั่วลิสงเล็กน้อย เมล็ดสลอตที่กะเพาะเอาเปลือกแข็งออกแล้วนำไปบีบอัด ได้น้ำมันสลอต ซึ่งมีฤทธิ์เป็นยาถ่ายอย่างแรง

สลอตขยายพันธุ์ได้ง่ายโดยการเพาะเมล็ด ตอน หรือปักชำกิ่ง ต้นสลอตที่เกิดจากการเพาะเมล็ดสามารถมีดอกออกผลได้ภายใน 1 ปี ถ้าบำรุงรักษาดีแล้ว สลอตต้นหนึ่งๆ ควรมีอายุได้ไม่น้อยกว่า 4-5 ปี

ทุกวันนี้หาต้นสลอตได้ยาก ที่พบเห็นตามทุ่งตามป่า หรือคนปลูก คือไม้ที่ชื่อ สลอตเถา ชาวเหนือเรียกมะหลอด หรือ บ่าหลอด เป็นไม้รื้อเลื้อย ซึ่งมีความหมายว่า ถ้ามีไม้อื่นให้เกาะก็เลื้อยได้ ไม่มีอะไรให้เกาะพัน ก็อยู่ด้วยตนเองได้

ลักษณะเด่นของสลอตเถาคือ ด้านท้องใบมีสีเงินขาวอมเทา ลูกสลอตเถากลมรีเท่าลูกมะพร้าว เมื่อสุก มีสีส้มแกมชมพู มีจุดประทั่วทั้งลูก โดยทั่วไปมีรสเปรี้ยว ลูกสลอตเถาที่มีรสหวานจริงๆ นั้น หาได้ยากนัก

สลอตเถาแม่ไม่มีฤทธิ์เป็นยา แต่ผลนั้นกินแล้วได้คนจึงนำมาปลูกตามบ้านเรือน ส่วนสลอตต้นนั้นกิน